

Dijaško diletantsko društvo

(Konec.)

S to številko »Vrtca« naj zaključim svoje pripovedovanje o rojstvu in delovanju našega gori imenovanega društva. Zaključim pa to pripovedovanje lahko najlepše z opisom petletnice obstoja tega društva, ki je bila menda v aprilu leta 1904., ter o istočasni ustanovitvi društvenega glasila »Diletant«, ki je izhajal dve leti.

Petletnico smo obhajali zelo lepo in sicer v — našem stanovanju v Kreuzerjevi hiši v Spodnji Šiški št. 166. Spet je naša mama izpraznila »veliko« sobo. Znosila je iz nje z očetovo in našo pomočjo vse pohištvo; samo klavir — »glasovir« smo mu pravili takrat — je ostal v sobi. Saj smo ga potrebovali za čim lepši in čim pestrejši spored proslave. Ob steni, ki ni imela oken, pa smo postavili ozek odrček.

Na sporedu je bilo: 1. Hugenoti, uvertura k operi. 2. Slavnostni govor. 3. Igra. 4. Prosta zabava.

Hugenate sva prav dobro naštudirala moj prijatelj, gimnazijec Janko F., ki je igral gosli, in jaz, ki sem ga spremljal s klavirjem.

Na stolih in na hitro roko samo začasno postavljenih klopih je sedelo naše »odlično« občinstvo: starši nekaterih sodelujočih in bratje in sestre ter vsi oni člani, ki niso sodelovali pri predstavi.

Čeprav sva imela ob slavnostni tišini pričakujočega občinstva in v zavesti, da imava čast s svojim muziciranjem otvoriti to pomembno slavnost, precej treme, sva začela prav pogumno igrati ter sva tudi v splošno zadovoljstvo srečno preigrala do konca. »Mnogoštevilno občinstvo«, kakor smo se izražali takrat, naju je nagradilo s toplim plaskanjem.

Sledil je moj slavnostni govor. Stopil sem na oder ter sem se po nekaj minutah napetega pričakovanja pojavil izza zastora pred poslušalci. Zasnoval pa sem svoj govor v šaljivi obliki. Govoril pa sem približno tako: »Bil je lep jesenski večer pred petimi leti, ko se je ustavil pred hišo na vogalu Kolodvorske in Slomškove ulice neki človek, pogledal proti oknom v prvem nadstropju ter zmajal z glavo... Zagonetna stvar — dvoje oken, ki sta ob tej uri vedno žarko razsvetljeni, sta bili nocoj zagrnjeni s čudno temnimi zastori!... Kaj naj to pomeni? — Stopil je s pospešenim korakom skozi vežna vrata, se požuril čez dvorišče ter se pogнал kar čez dve in dve stopnici v prvo nadstropje... Potrkal je in čakal... Potrkal je še enkrat — nihče se ni oglasil!... Pritisnil je rahlo na kljuko in počasi odpiral vrata... »Za Boga — kaj je to?« je tesnobno in pritaženo vzdiknil... Namesto znanega pohištva se je v poltemni sobi dvigala pred njim neka bela stena od tal do stropa. Stopil je boječe bliže, se dotaknil čudne bele stene, ki pa se je pod njegovimi prsti voljno vdala ter se zamajala. — »Moj Bog, to ni zid — platno je! To so vendar rjuhe!« se je čudoma začudil... Nenadno za rjuhami zaškripljejo deske — rjuhi se nekoliko razgrneta in pred strmečimi očmi obiskovalca se pojavi izza njih debela, polnolična glava s pravim sračjim gnezdom bujnih plavih las, v katerih je tičal velik — glavnik!... — Obiskovalec stopi prestrašen korak nazaj, se zadene ob enega izmed stolov, ki so stali v dolgi vrsti pred rjuhami, telebne trdo nanj ter dišne s široko izbuljenimi očmi: »Kdo ste...?«

»Hohoho,« se na glas zakrohoče plavalasa, rdečelična luna z ogromnim glavnikom v sračjem gnezdu. »Dobrodošli, gospod! A ste še vse prezgodnji. Niso še vsi oblečeni in tudi prerajeni ne. Pravkar sem pričaral najmlajši

sestrici kakor vran črne bujne laske na glavo, da ji je ubogi beli obrazek še bolj pobledel in so se njene velike črne in vse solzne oči še bolj zasvetile!... A zdaj stopim v kuhinjo po ostali dve starejši sestri, da jima vklešem ostre gube med oči ter jima zveržim ustne v hladno trdoto —! A nato pride ubogi, trhli starček na vrsto, ki mu srce ječi v bolestem sočutju, ter kakor barka zajetna širokopleča ženščina —!

»Nehajte — nehajte,« klikne obiskovalec še vedno se ves tresoč in umikajoč se k vratom. »Kaj me norite?«

»Nič vas ne norim,« mu odgovori prijazno dobrodušni debelinko, »pridite čez dobro uro spet, pa boste gledali predstavo ‚Pepelkova‘, ki jo uprizore danes Skrbinškovi in Poljančevi otroci ter še nekaj drugih! Na svidenje, gospod!«

Obiskovalcu pa se je razlezel obraz v zadovoljen smehljaj. Odšel je vedro zamišljen ter sklenil, da si to otroško predstavo res ogleda...

Vidite, dragi poslušalci — na ta dan smo pred petimi leti začeli z igranjem. Mnogo je bilo vedrega dela, mnogo skrbi, a tudi lepih uspehov, ki si jih želimo vsi skupaj še mnoga leta do prihodnjega jubileja. Živel naš dijaški diletantski oder!

Priklonil sem se, kakor sem to videl v gledališču, in stopil za zastor. Prestal sem kot govornik svoj krst. In medtem ko sem si brisal potne srage s čela, so mi poslušalci z razigranim smehom in radostnim čebljanjem ploskali. Sledila je druga točka — igra!

Vse je šlo po sreči. In ko smo se odšminkali ter potisnili stole ob zid, da se pripravimo za prosto zabavo, je naša mama postregla vsem s čajem in — krofi, ki jih je napekla celo zvrhano grmado.

Sedel sem h klavirju in zaigral. Končno smo zapeli vrsto lepih narodnih pesmi ter se lotili tudi umetnih, ki jih je skomponiral moj oče — »naš ata«, kakor smo ga srečni in s ponosom vedno imenovali...

Na slavnostni seji smo bili sklenili, da bomo začeli izdajati svoj društveni list »Diletant« v pouk in zabavo našim članom in staršem ter dobrim prijateljem. Izhajal je vsak mesec skozi dve leti. Obsegal je štiri strani trgovske oblike in je bil hektografiran. Pisala sva vanj največ Počivalnikov Pepe in jaz, ki sem bil tudi — »glavni urednik«. Urejan je bil tako, da smo priobčevali na prvi in drugi strani »znanstvene članke« in pod črto izvirno dramsko delo, ki sem ga spisal jaz; tretja stran je bila posvečena kritiki o naših predstavah in — vajah, a četrta stran je bila humoristična. Posebno privlačno je bilo na četrti strani vedno »Pismo Štefeta na Žefo«, kjer se je o delu, o posameznikih in o dogodkih v društvu spregovorila tudi marsikatera pikra beseda, ki ji je pa blažilno odbilo ost — ljubljansko narečje.

Če smo kje gostovali, smo kritike, ki so izšle v naših dnevnikih, ponatisnili v »Diletantu«. Naj tu priobčim ponatis kritike, ki je izšla v »Domovini« po našem gostovanju z »Desetim bratom« v počitnicah l. 1904. v Brežicah. Jaz sem igral takrat »Martina Spaka« in je omenjena kritika prva v mojem življenju. Glasi se:

»Nikjer ni bilo opaziti, da bi se pretiravalo, kar zlasti diletantje radi store, in tako se nam je dozdevalo, kakor bi imeli pred seboj gojence dobre dramatiške (tako »Domovina«) šole. Zlasti izborni so igrali diletantje, ki so imeli glavne vloge. Deseti brat s svojimi razgaljenimi prsi, širokim opletanim klobukom, je krasno in markantno označil ono nesrečno bitje, ki je dalo povod nastanku romana in igre. Šaljivost in resnoba, vse se mu je dobro poneslo (tako »Domovina«). Izborni in naravnost umetniško dovršeno je igral ono poslednjo sceno, ki po svoji tragiki tako silno dejstvuje na poslušalca. Čestitamo mlademu gospodu in mu želimo še mnogo enakih uspehov.«